

Kristina Pocytė

Žurnalistė, 30 m.

2017-07-17 Kelionė į Maskvą

Baltomis paklodėmis aptraukti siauručiai čiuziniai, o tarp jų įspraustas mažutis staliukas. Saulėgražos, iš maišelio traukiami kietai virti kiaušiniai, sumuštiniai, pilnas stalas vaišių ir dvi puotaujančios ponios. Iki visiško rusiško filmo vaizdelio trūksta tik sudaužiamų stiklinių garso.

Traukinys lėtas. Keliasdešimt minučių važiuojame ir pusę tiek stovime.

Baltarusija. Vaizdai pro langą keičiasi taip vangiai, kad galima apžiūrėti ne tik pravažiuojamų namų aukštį ar spalvą, bet ir langų apvadų kraštelius.

Klausimas „ko bijai?“ šiandien buvo taip dažnai girdėtas, kad jau mintyse nesukelia jokio smegenų vingio krūptelėjimo – tik juoką, tokį duslų kikenimą kažkur giliai galvoje.

Aš nežinau, ko bijau. Jau nebijau. Bijojau anksčiau, bet ta baimė dingo prieš kelias dienas. Noras augo, o šįryt užliejo nerimo banga. Ir ji nuslūgo.

Koks jausmas graudžiai atsisveikinus su į misiją palydėjusiu būriu žmonių sėsti į Maskvos kryptimi važiuojantį traukinį? Įdomiu jauduliu apipintas noras atrasti, pažinti ir suprasti. Nėra vieno jausmo.

*

Laikrodžiui sutiksėjus vidurnaktį – vakarienė traukinio restorane. Rodos, laikas čia sustojo prieš kelis dešimtmečius ir nė neketina pasistūmėti į priekį.

Ne, ne dėl to, kad vakarienei – kiaušininė, kurią kepant iš virtuvės sklido nuo blynų nuvarvėjusių ir jau svylančių tešlos gabalėlių kvapas.

Gal labiau dėl raudona „oda“ aptrauktų sėdynių, nuolat siūbuojančio traukinio ir tos moters, kurią sutikome išeidami. Ji tiesiog sėdėjo prie vieno iš restorano staliukų ir lėtai blizgino stalo įrankius, sudėliotus ant padėklo.

*

Įlipus į traukinį viskas apsvirtė aukštyn kojomis. Telefone kaip mat dingo ryšys, lyg pranešdamas, kad aš jau nepriklausau tam pasauliui, kuriame gyvenu, kad aš dabar kitoje planetoje, kitame pasaulyje, kuriame nėra tų, kuriuos palikau namuose, kuriame yra tik mūsų komanda.

Tas seną lignoninę primenantis kvapas, kai pradėjome klotis patalynę...

Mes pagaliau iš tikrųjų tapome misijos dalimi. Artimieji liko už traukino lango. Liko stovėti ir mojuoti, o mes išvykome į kiekvienam svarbių iššūkių kupiną kelionę.

*

Jau gerokai po vidurnakčio. Pirmą kartą gyvenime guliu traukinio vagone, antrame atviro vagono aukšte. Įsiraityti ant gulto – šioks toks iššūkis.

Juokai pamažu aprimo – kažkas mūsų gyvenimuose netrukus pasikeis. Keisis lėtai, kaip tie vaizdai, kuriuos dabar stebiu pro traukinio langą, bet pasikeis. Ir daugelio veiduose šįvakar šmėžavusi baimė tik įrodo, kad mes visi tai suprantame. Tik niekas dar nežino, kaip greitai ir koku būdu.

2017-07-18 Kaip paukštelis narvelyje

Pirmą kartą miegu ambasadoje. Miegu trečiame aukšte ir žinau, kad pirmame pastato aukšte iš vidaus mus saugo Lietuvos pareigūnai. Už tvoros – Rusija.

Nėra nesaugu.

*

Maskva. Į dangų besistiebiančios daugiabučiai – neišvaizdūs arba nušiurę, parduotuvės spalvingos, bet ne daugiau nei Lietuvoje.

Tiesa, gatvėse – preciziška švara. Stebino keista taisyklė – šešių aš net aštuonių eismo juostų gatvės viduryje – speciali eismo juosta, kuria gali važiuoti tik specialių tarnybų automobiliai.

Kažkas iš mūsų pasakė puikų pastebėjimą apie Maskvą: „Pastatų didybė čia tokia slegianti, jog žmogus prie jų jaučiasi labai mažutis“.

Iš tikrųjų didžiuliai pastatai nesukelia susižavėjimo. Tik slegia.

Skaičiuojama, kad norint pervaziuoti Maskvą ir vienos pusės į kitą, reikia visos dienos. Ta didybė...

*

Nors miesto didybė sunkiai aprėpiama, o Lietuvos ambasada įsikūrusi pačiame miesto centre, kelionė į Maskvos pašonėje esantį Butovo poligoną užtruko vos valandą.

„Tai viena iš penkių baisiausių vietų Maskvoje“, – ne itin linksma gaida mus pasitiko vietinė moteris.

Vaikščiojome teritorijoje, kurioje buvo palaidota apie 20 tūkstančių žmonių.

Rusai, lenkai, ukrainiečiai. Lietuviai. Čia buvo atvežami lavonai, sumetami į krūvą ir užkasami. Kai kurie kūnai iki šiol susikabinę rankomis.

Kai kurie čia buvo atviliojami neva apdovanoti už ištikimybę tautai. Ir... nušauti.

Kraupi ši vieta ne tik istorine dalimi, bet ir tuo, ką iš jos daro vietiniai. Teritorijoje jau stovi keli paminklai – tai nelegalu. Pavieniai asmenys tiesiog ant medžių kabina nuotraukas ar mažus paminklėlius su artimųjų vardais. Tai sielų miškas. Tie paminklai pažerti po visą mišką – vienur jų daugiau, kitur mažiau.

Viduryje miško atsiveria laukas su vos keliais medžiais per vidurį. Sako, kad šioje vietoje medžiai tiesiog neauga todėl, kad būtent šioje vietoje buvo palaidota daugiausia aukų.

Butovo poligonas ypatingas dar ir tuo, kad čia, buvusiam NKVD vado Henriko Jagodos vasarnamyje, įkurta cerkvė. Kol ji buvo statoma – trūko lėšų, niekas neparėmė, žmonės patys ėmė nešti tai plytų, tai kitų statybinių medžiagų. Kai tik cerkvė buvo baigta, iš kažkur stebuklingai atsirado galimybė gauti lėšų. Čia atsikraustę vienuoliai nesijautė jaukiai. Yra vietų, į kurias iki šiol negali įžengti nei žmonės, nei šunys.

Vienuoliai, nusprendę „apvalyti“ šią teritoriją, ėmė po pusantros valandos per dieną vaikščioti su degančiomis žvakėmis rankose, meldėsi.

Kol cerkvė buvo statoma, vienuoliai buvusio vasarnamio viduje įrengė mažą koplytėlę. Iki šiol toje vietoje kabo šventųjų paveikslai.

*

Šiame kraupiame miške mes tvarkėme gegužės 29-ąją mišką nusiaubusios audros padarinius. Tai pirmasis mūsų fizinis darbas drauge. Kažkodėl nesijautė jokio nuovargio. Taip, malkas kapojantiems vyrukams nugara žliaugė prakaitas, tačiau nebuvo tokio didžiulio nuovargio, kokį, manau, būtume patyrę tą patį darydami Lietuvoje. Apskritai šis darbas buvo labai laukiamas. Besiklausant pasakojimų apie cerkvę mus pradėjo imti ne žiovulys, o noras greičiau kibti į darbus.

Ar nuovargio iš tikrųjų nebuvo? Mes greičiausiai jį paskandinome euforijoje, užliejusioje padarius gerą darbą.

*

Skaniausias dienos delikatesas – krūva lietinių ir šalia padėtas indelis su grietine.

*

Dar nepažįstu savo komandos. Net nežinau, kurį pirmą kviesčiau ištikus nelaimei.

*

Tokią saulėtą pirmą dienos dalį pilkais debesimis apkamšė Gulago muziejus.

Pastatas be langų, privažiavus atsiveria kelių metrų aukščio aklini vartai. Įvažiuojame. Įėjus į muziejų per kūną nubėga šiurpuliukai – tas garsas. Visur sekioja durų varstymo ir raktų žvangesio garsas.

„Rusijos imperijos laikotarpiu buvo nužudyta iki dviejų tūkstančių asmenų. Stalino režimo metu – 680 tūkstančių“, – pasakoja gidas, stovėdamas prie ekrano, kuriame keičiasi aukų nuotraukos. Kitame ekrane bėga eilutė su aukų pavardėmis.

Norint pažvelgti į kiekvieną nuotrauką bent po 30 sekundžių – reiktų beveik 19 metų.

Ir nors Rusijos istorija aplieta krauju, 60% rusų iki šiol tiki Stalino vykdytu režimu. Daugeliui tai atrodo taip įprasta, jog jie net nežino, ar jų artimieji kalėjo lageriuose.

Turėti muziejų – dar ne viskas. Ne visi rusai nori priimti šią informaciją. Daugelis mokyklų taip pat nenori įsileisti muziejaus atstovų.

*

Pagaliau Irkutskas. Pagaliau penkios valandos lėktuve ir pamatysime, kas mūsų laukiame tame šaltame Sibire.

Labai keista dabar sėdėti lėktuve ir žinoti, kad artėju tos vietos link. Ten stipriausias savo dienas praleido mano tėvukas.

Lėktuvas pilnas keleivių. Jie į Irkutską skrenda atostogauti, kažką aplankyti, dirbti. Tuo tarpu mūsų kuprinėse – kirviai, pjūklai ir vynys. Mes vienu metu ir labai atviri, ir labai paslaptingi. Vienodi marškinėliai anaipol neprimena turistų grupės. Lėktuve visi paniro į savo dienoraščius arba miegą.

2017-07-20 Pradingęs laikas

Sunku suvokti, kokia šiandien diena: trečiadienis ar ketvirtadienis. Mums tai buvo tiesiog viena ilga diena. Į lėktuvą įlipome penktą valandą vakaro, o po penkių valandų skrydžio, jau Irkutske, išlipome penktą ryto. Skrydis „suvalgė“ pusdienį ir viską pavertė viena ilga diena.

Irkutske mus pasitiko tremtinės moterys, kurios mus priėmė lyg seniai matytus draugus. Pabendravę sėdome į autobusiuką. Iš išorės blizgantį, o iš vidaus kiek patrintą. Įlipusi panirau į keistą sapną – lyg būčiau absoliučiai kitame pasaulio krašte: priekines sėdynes nuo galinių skyrė užuolaidėlė su kutais, kuri vis lingavo, reaguodama į kiekvieną duobę kelyje. Bet aš ir esu kitame pasaulio krašte.

Dar beveik 6 valandos kelionės autobusiuku. Besipurtydami dėl neatsargaus ir grubaus vairavimo bandėme pažinti Irkutską pro automobilio langus.

Tiesa, nors kelionę labiausiai atspindi žodis „kratėmės“, vis tik ji buvo itin įdomi. Keturiolika mūsų sėdo į galą, susikrovėme kuprines visur, kur liko tuščios vietos, ir į kelią.

Pats Irkutskas – tarsi nesibaigiantys Gariūnai. Miestas aptriušęs, visur pilna nuo saulės išblukusių iškabų, reklamų, šiukšlių ir tokios pilkumos.

*

Gadalėjus mus pasitiko lentomis kaltomis trobomis su mėlynomis langinėmis, mėlynomis tvoromis, mėlynais suoleliais... Viskas dažyta mėlynai.

*

Parduotuvės pasiūla panaši į tai, ką galima įsigyti lietuviško kaimo parduotuvėlėje. Nors birūs produktai, kruopos ar makaronai, čia supilstyti į permatomus maišelius, užrištus mazgeliu. Taip pat ir sausainiai ar meduoliai.

Kainų visiškai nesuprantu. Bet šešiolikai asmenų maisto vakarienei, pusryčiams ir pietums nusipirkome. Meniu paprastas: griekiai su mėsos konservais, makaronai su pomidorų padažu arba mėsos konservais, ryžiai su kondensuotu pienu ir džiovintais vaisiais.

*

Kai skaičiau prisiminimus, suskaičiavau, kad šiose kapinėse palaidota vos trys lietuviai. Klydau.

Senoje nuotraukoje tų kapinių daug daugiau, mes radome šešis kapus. Du kryžiai, nors jau be skersinių, dar stovėjo. Mes pastatėme tris naujus. Treji palaikai išvežti – tai žymi jau tik ant žemės paviršiaus padėti cementiniai kapo „rėmeliai“. Mano žiniomis, vienas iš išvežtų – Povilas Gražys. Jo palaikus 1989 metais vykdytos ekspedicijos metu į Lietuvą parvežė sesuo, berods Danutė Gražytė-Kielienė. Besidarbuojant kapinėse mus aplankė dvi moterys. Atėjo, atsistojo prieš mus ir pradėjo verkti. Jos žinojo tuos lietuvius, kurie čia buvo, jos žinojo tuos, kurie atgulė amžinojo poilsio. Su vienu lietuviu, grįžusiu į Lietuvą, jos dar kurį laiką palaikė ryšį laiškais. Tiek daug metų, tokia sena istorija, o vietiniams, pamačius mus, rieda ašaros.

*

Įėjus į kapines nustėrome – ant žemės pilna žemuogių. Visos raudonos ir atrodo taip gardžiai, bet nė vienas nesilenkiame ir neragaujame jų. Pakrypusią tvorą laužančios karvės nesigėdija užėiti vidun, ateina ir arklių. Tą įrodo nuskabyta žolė. Visur, kur tik pasiekama, žolė it aštriu dalgiu nupjauta. Tik už rusiškų tvorelių styro didžiulės žolės, nuo saulės nublukusios dirbtinės gelės ir nuo audrų išvartyti suoloeliai, ant kurių artimieji prisėda atėję aplankyti anapilin iškeliavusių artimųjų.

Tos žemuogės – tas neįtikėtinas vaizdas greičiausiai yra labiausia įstrigęs vaizdinys Gadalėje.

*

Moterys išėjo, bet vėliau grįžo. Grįžo ir padavė laikraštį su straipsniu, kuriame – lietuvių tremtinių istorija. Kitoje rankoje laiškas – paskutinį kartą žinių iš Lietuvos, Anykščių rajono, jos gavo 1996 metais.

*

Diena buvo beprotiškai ilga. Rytas prasidėjo Rusijoje, tada Novodevičės kapinės, Gulago muziejus, skrydis lėktuvu, kelionė autobusiuku, naujos patirtys Gadalėje ir darbas kapinėse. Pirmas darbas lietuvių kapinėse ir pirmieji mūsų kryžiai. Tą pačią dieną mes pagaminome tris kryžius. Atstatėme ir senus, kapinėse buvusius kryžius. Nežinia, kodėl tie kryžiai jau gulėjo ant žemės: gal dėl oro stichijų išdaigų, o gal dėl to, jog po kapines laisvai vaikšto karvės ir arkliai. Kur nesivaikščiosi, kai visose kapinėse raudonuoja žemuogės...

*

Kryžius gaminome ant pievos prie kultūros namų. Į kapines juos nešėme kelis šimtus metrų. Tai viena jautriausių iki šiol patirtų akimirų. Kryžiaus nešimas visus suvienija nė nesitarus. Visi kartu neša, kelia, tvirtina, prikla misijos saulutę su visų mūsų vardais ir kartu giedame himną, rankose spausdami trispalvę.

2017-07-21 Kačkuri diena Sibire

Jau visiškai nebesvarbu, kuri šiandien diena. Ir laikas nelabai svarbus. Na, nebent mums, virtuvės komandai. Mes keliamės valanda anksčiau, kad kiti, jau atsikėlę, rastų garuojančius pusryčius.

*

Rytą pradėjome kelione į Tulūną. Čia ilsisi kelios dešimtys lietuvių.

Kapinėse, kuriose buvome, misija jau lankėsi 2009 metais. Tuomet kapinės buvo virtusios šiukšlynu ir benamių prieglobsčiu. Dabar vaizdas taip pat nedžiugina. Tik nauja ir tvarkinga tvora išduoda, jog vietos valdžia dar atsimena, kad šioje vietoje – kapinės. Tulūno kapinės visiškai apleistos. Lietuvių palaidojimo vietoje sužėlęs tankus miškas, viduryje nugriuvęs medis.

Bet vos per kelias valandas mes padarėme stebuklą – medžiai išpjauti, iškirsti ir ištempti. Sunku patikėti, kiek daug mes padarėme per tokį trumpą laiką. Palikome kapines su atstatytu kryžiumi, kuris buvo atremtas į šalia stovėjusį medį ir šalia jo degančiomis žvakelėmis, perrištomis trispalve.

*

Fotografuodama kapines prieš tvarkymą ir po darbo net pasiklydau nuotraukose. Niekaip nesugebėjau rasti, iš kur fotografuota, nors lyg ir atsižymėjau mintyse tą tašką... Neįtikėtina, kaip mūsų darbas pakeičia kapines, atveria jas saulės spinduliams ir leidžia čia atgulusiems lietuviams įkvėpti gryno oro. Nors iš Tulūno... Nežinau, kokia tai energija ar dar kas, bet visos nuotraukos, darytos Tulūne, subėgo taškeliais, pasiliejo. Vos išėjus iš jų ir pradėjus fotografuoti miestą, fotoaparatas, atrodo, pats savaime susitvarkė.

*

Kelionė į Tulūną nuo Gadalėjaus – vos keliasdešimt kilometrų. Kiek mažiau nei valanda autobusiuku. Važiuodami bendru tarp miestiniu autobusiuku, kartu su vietiniais, stovėjome įsikibę į palubėje esančias rankenas. „Bus labai juokinga, jei pūslių Sibire prisitinsime ne nuo darbo, o nuo įsikibimo į šitą vamzdį“, – juokavome jausdami, kaip kiekvienas delno vingis vis labiau rėžiasi į vamzdį ir taip stingsta, jog buvo sunku vėl ištiesti delną.

*

Vis dėlto, autobusiukas į Gadalėjų, kuriame gulėjome kone ant kuprinių, ir tie besikratantys ratai iš Gadalėjaus į Tulūną nė kiek neprilygsta šiam kamaziukui, kuriuo važiavome iš Gadalėjaus į Jevdokimovą. Prie kamazėlio pritvirtintoje valtyje – visos mūsų kuprinės, o mes – viduje. Pasiekus upę ir išsikrovus kuprines su ta pačia valtele vietiniai mus perkėlė per upę. Iš pradžių po du žmones ir kelias kuprines, vėliau – po daugiau žmonių. Persikėlėme. Tai vienintelis susisiekimo būdas ir vietiniams. Ir tai jiems visiškai įprasta.

*

Kuprinės ant pečių ir keliaujame toliau. Už kelių kilometrų – Jevdokimovas. Įsikūrėme kiek atokiau nuo kaimo, stengėmės, kad mūsų stovyklavietės nepamatytų vietiniai. Taip saugiau. Bet nepavyko. Tapome tikromis Jevdokimovo garsenybėmis. Į mus paspoksoti lėkė vaikai, kurie siūlė eiti kartu paspardyti kamuolį, atvyko apžiūrėti ir kiti vietiniai. Einant per kaimą mus sustabdė vyrukas, kuris, mus pamatęs, bėgo šaukdamas, kad sustotume. „Atvažiavot išsikasti palaikų?“ Kai nuraminome, kad mes tik pastatysime kryžių, jis šyptelėjo ir palinkėjo gerų darbų.

*

Vietiniai nesupranta lietuvių noro savo artimųjų palaikus susigrąžinti į tėvynę. „Jei čia gyveno ir mirė – kam trukdote jų ramybę?“ To klausė ne vienas. Jiems keista suprasti, kad kiekvienas iš tų, čia atgulusių lietuvių, troško atgulti lietuviškoje žemėje.

2017-07-22 Draugas Kolia

Pirmas budėjimas. Visi išėjo dirbti į kapines, o mes su Inesa ir Liudu likome budėti: ruošti maistą, tvarkyti stovyklavietę, suręsti kelis suoliukus. Vos išplovus indus pradėjo šnarėti krūmai. Sustingau ir kažką pasakiusi Liudui supratau, kad abu išgirdome tą patį. Pro krūmus pasimatė mūsų link artėjantis vyro siluetas. Jis priėjo, prisėdo prie laužo, išsitraukė popierėlį ir, susisukęs cigaretę, lyg niekur nieko pradėjo kalbėti.

„Pirmą kartą matau užsieniečius“, – tarė Kolia, pritilo ir nužvelgė mus. Per kūną perbėgo kažkoks šiurpuliukas. Kolia – piemuo, gano miestelio pirminininko armėno, karves. Po kaimą šmirinėja kiaulės, karvės, ožkos ir arkliai, tačiau patys vietiniai retai skerdžia gyvulius. Dauguma juos užaugintus parduoda, o patys mėsą perka iš parduotuvės.

*

Jevdokimovas daug tvarkingesnis kaimas už Gadalėjų. Plačios gatvės ir vienas už kitą išradingesnė trobos. Vieno namo sienos padengtos taip supjaustytomis lentomis, jog atrodo, kad namo sienos – žvyneliai. Kaime radome tris parduotuves. Ant vienos durų kabėjo raštelis su duonos dienomis. Kaime

niekas neaugina javų, nes nėra kam jais vėliau pasirūpinti. Niekas nekepa ir duonos – per daug darbo.

Ant vienos parduotuvės durų radome ir darbo laiko grafiką – jame pažymėta ne tik pietų, bet ir vakarienės pertrauka.

*

Ant kalno įsikūrusių kapinių viduryje – lietuvių tremtinių kapai. Vieni kryžiai jau nuvirtę ir jų nebeįmanoma atkelti, kiti pakrypę, bet dar stiebiasi į dangų. Jevdokimovo kapinės didelės, tačiau apžėlusios ir įvairiaspalvės. Atrodo, kad dirbtines gėles čia žmonės tiesiog deda ant jau nublukusių viršaus. Prie daugelio kapinių stovi suoleliai ir stalai, ant kurių vietiniai deda vaišes, įsitaiso ant suolų ir bendrauja ne tik su gyvais, bet ir jau mirusiais artimaisiais. Taip mus pavaišinti norėjo ir Albino Rimkaus žmona su dukra, deja, mūsų kapinėse nerado, todėl atvyko į mūsų stovyklą. Ištraukė didžiulę gėlėtą plastikinę staltiesę ir, paraginusios sėsti, pradėjo dėlioti vaišes: lietinius blynus, griežinėliais pjaustyta pienišką dešrą ir šviežiai raugtus agurkus.

2017-07-23 Žygis pas meškas

30 kilometrų žygis negąsdino. Gal kiek baugino, bet tikrai ne tiek, kad dedantis kuprinę ant pečių šeštą rytą, sudrebėtų rankos. Rytinė tylos minutė Jevdokimovo kapinėse. Visi kartu susirinkome tam, kad kartu pakeltume kryžių, perrištume jį trispalvės juostele, prikaltume misijos saulutę su visų vardais ir sugiedotume himną. Medžiotojas ir jo ištikimas draugas Piratas mus lydėjo per mišką, kuriame galėjome sutikti meškų. Nesutikome, tačiau, kai Piratas, pabėgęs į priekį, pradėdavo loti žiūrėdamas kažkur tolyn, nupurtydavo ne tik merginas, bet ir vaikus.

*

Miškas, rodos, toks, kaip Lietuvoje. Medžiai, samanos, kraują siurbiantys uodai, balos. Ir staiga – lyg kopos – smėlis, pušys. Ir vėl miškas, balos, didžiuliai grybai. Tokių didelių grybų Lietuvoje nebuvau mačiusi. Čia retas juos renka. Šie spėja užaugti ir tapti tikrais miško ponais.

*

Žygiuodami iš pradžių daug kalbėjome. Su Dovydu – apie kariuomenę, su Simona – apie jos darbą. Iš pradžių turėjome daug jėgų juokauti, dainuoti ir šypsotis. Bet saulė kilo vis aukščiau ir spigino vis kaitriau. Vandens buteliukai, kurie iš pradžių slėgė pečius, pamažu seko.

Skaičiuoju žingsnius ir galvoje tik viena mintis „dar vieną žingsnį, Kristina, dar vieną“. Neturėjau laikrodžio ir stengiausi neklausti, kiek laiko jau praėjo. Per daug sunku būtų buvę išgirsti, kad einame vos penkias minutes, kai mūsų kelionės tikslas dar tik už kelių valandų.

Nelabai orientavausi, kiek laiko jau praėjo, o kiek dar liko. Kiek kilometrų jau nužygiavome, o kiek dar tik priešaky. Gal ir gerai – nereikėjo mintyse planuoti, kiek kilometrų dar galėsiu eiti. Žinojau – reikia eiti, negaliu sustoti.

Kojos dega. Kuprinė slegia vis labiau. Sustojus norisi nusimesti kuprinę, tačiau ją užsidėti nelengva, todėl, jei stabtelime tik porai minučių, pasilenkiu ir nuslenku kuprinės petnešas nuo pečių.

*

Ankstyvą rytą Jevdokimovą užklojęs rūkas mus iš kaimo palydėjo lengva rasa ir per kūną perbėgančiu šaltuku, tačiau saulė netruko įkaitinti orą. Per nugarą žliaugia prakaitas.

„Žmogaus galimybės yra didžiulės“, – einant man pasakė Simona. Nežinau, ar tą akimirką nusišypsojau ir nepamenu, ką į tai atsakiau, bet mane tai padrąsino.

Aš nežinau, kiek galiu, bet panašu, kad mes visi kartas nuo karto atiduodavome paskutines jėgas, o iš kažkur plūstelėjusi euforija mums išaugindavo sparnus ir, pamiršę, kad ką tik norėjome tiesiog sustoti, eidavome toliau.

*

Nuotaika svyravo. Po kiekvienos dešimties minučių (kaip juokinga, dešimties minučių pertrauka, o atrodydavo, kad vos spėjome atsisėsti) pertraukėlės mūsų komanda prapliupdavo juokais ir dėliojo svajones – ką veiksime grįžę ar kas mums dabar įpūstų nenuslopinamų jėgų. Tačiau pamažu tie krykštavimai ir bendras svajonių dėliojimas su Inesa slūgdavo. Kalbos nutildavo. Dainuojančių nebelikdavo. Įsivyraudavo ausis režianti tylą. Atrodė, kad priekyje ejęs Arnoldas jautė, kada mes

pradedame skaičiuoti žingsnius. Dar viena pertraukėlė. Vanduo, juokai, kalbos. Vėl stojamės, kuprinės ant pečių. Mes vėl turime jėgų.

*

Kartu mes galime viską. Šis supratimas atėjo po bandomojo žygio, tačiau žygiuoti čia, Sibire, yra visai kas kita. Sibire mes jau savaitę. Dirbome, miegojome palapinėse, nebežinau, kiek laiko savęs nematėme veidrodyje ar normaliai, o ne įbridę į upelį iki kauliukų, nusiprausėme. Bet kartu mes galime viską. Mes esame komanda. Nebėra „aš“, esame tik „mes“. Nuėję kiek daugiau nei pusę kelio pasiekėme upelį. Vanduo toks skaidrus ir švarus, jog įsipylus jo į plastikinį buteliuką, neįžvelgdavome jame nė šapelio.

*

32 kilometras ir taškas. Simboliška, rytą pradėjome 32-uojų Sauliaus gimtadieniu. Pasiekus 32 kilometro pabaigos ribą Arnoldas viduryje kelio padėjo kastuvą ir tarė, jog ribą peržengti gali tik vienas asmuo. Aplodismentai, ir kastuvą peržengia Saulius. Atrodo, kad viskas, čia jau viskas. Radome šešėlį ir sėdėjome kone nejudėdami, tik besidalindami vandeniu. Stojamės eiti toliau.

Žinome, kad kaimas kažkur šalia, tačiau kur? Tikslių nuorodų nėra, o vis į šalikelę nueinantis Arnoldas akivaizdžiai išsiduoda, jog net ir jis nežino, kur tiksliai einame. Tai nedžiugina.

Ir tą akimirką viskas apsvirtė aukštyn kojomis. Vos pradėję vėl žengti į nežinią, lyg iš niekur pamatome pro šalį važiuojantį sunkvežimį, kuris sustoja. Jis ne tik sustoja, jis mus paveža dar tris kilometrus ir nurodo, kur tiksliai reikia ieškoti išnykusio kaimo kapinių.

*

Miškas – žalias, gražus ir vešlus. Tiesiog kelio viduryje pūpsa didžiuliai grybai.

Čia tikrai nėra gyventojų. Ir tą akimirką, kai žengėme mišku, galvojau, kad tų gyventojų aplink nėra labai dideliu spinduliu. Mes pasiekėme jau išnykusį Senąjį Algatų.

*

Naktis miške. Budime. Taip gera ir jauku girdėti spragsinčias malkas lauže, nors vos už kelių metrų – kapinės. Keista, juk kapinės – turėtų krėsti baimė. „Kiekvienos kapinės Sibire, tai mažytė Lietuva. Juk savo žemėje negali būti baisu“, – tai Nerijaus žodžiai, kuriuos sau ilgai kartočiau galvoje.

Iš tiesų, juk tai mūsų žemė, mums po kojomis – lietuvių tremtinių kapai, kurie ten, danguje, šypsosi, kad mes esame čia. Mums negali būti baisu.

2017-07-24 Kažkuri diena Sibire

Sunku žodžiais apibūdinti tai, kas šiandien įvyko. Aš išgyvenu stebuklą. Kitaip neina nusakyti to, ką dabar jaučiu. Algotujaus miško glūdumoje mes radome sudegusias kapines. Visiškus nuodėgulus. Prasibrovę pro medžius, radome kelis vis dar stovinčius, tačiau visiškai sudegusius kryžius. Keli dar gulėjo, tačiau gamta pamažu juos jau pasiima. Atrodė neįmanoma tiek padaryti. Apskritai atrodė, kad tos lietuvių kapinės – vos keli kapeliai. Gal dešimt. Sunkiai suvokiau kapinių apimtį, kai čia atėjome ryte. Pradėjus kirsti medžius paaiškėjo, kad tie kalneliai, per kuriuos perlipame – ne kalneliai. Tai kapų kauburėliai. Duobės, į kurias paslysdavome – iškastų kapų duobės.

*

Guliu dabar palapinėje ir jaučiuosi lyg kosmose. Labai sunku dėlioti mintis ir apibūdinti tai, kas įvyko. Raudama krūmelius ir bandydama atlaisvinti vietą mūsų statomiems kryžiams, radau labai aiškios karsto formos kauburėlį. Krūptelėjau ir pašokau. Pritūpusi nesupratau, nuo ko raunu rožes, kurių čia apstu. Išsigandau. Tik viską sutvarkius ir pastačius kryžius išaiškėjo, kuriose tiksliai vietose iki šiol matyti aiškūs kauburėliai. Kaimo nebėra, kelias pasikeitė. Dabar visi kapai šiose kapinėse atrodo lyg būtų iškasti įstrižai.

*

Neįmanoma nusakyti to jausmo, kuris užliejo atsistojus prieš tris kryžius. Tai mūsų komandos kryžiai. Tai mes šias kapines prikėlėme naujam alsavimui. Nemanau, kad kas iš mūsų komandos galėtų apibūdinti, kaip tiksliai jautėsi tą akimirką, kai giedojome himną. Apsikabinę. Giedojome himną

apsikabinę kaip šeima. Ant kryžių kaldami misijos saulutes dalijamės vinukus po vieną. Po penkis vinukus vienai saulutei. Kaliau ir savąją vinį.

Pasilenkiau prie kryžiaus ir drebančia ranka kaliau vinuką bandydama apsaugoti metalinę saulutę. Vienas smūgis, antras, trečias... Vinukas įkaltas. Gal kiek kreivai ir nelygiai, tačiau su meile ir didžiule pagarba tiems, kurie ilsisi šiose kapinėse. Trumpam stabteliu. Pažiūriu į vinuką, nusišypsau ir sukuosi eiti. Bet negaliu. kažkas mane laiko. Mano marškinėliai užsikabino už kryžiaus tvorelės ir nenori manęs paleisti. Būtent ant šio kryžiaus aš palikau šventosios Magdalenos medalioną, kurį man, kaip apsaugą, padovanojo teta. Nežinau, kodėl čia. Neplanavau ir neturėjau nieko, ką galėčiau palikti. Tik prieš išvykstant iš klebono ir tetos gavau identiškus medalionus. Sakė, kad jie apsaugo keliaujančius.

Tikiuosi, kad mano paliktas medalionas suteiks bent kriselį apsaugos tiems, kurių palaikai vis dar ilsisi Algotujuje. Tikiuosi, kad Algotujuje amžinojo poilsio atgulusių tremtinių sielos žiūrėjo į mus iš dausų ir džiaugėsi, jog dabar kapinėse galima vaikščioti nesibraunant pro krūmus ir medžius. Dabar visi praeiviai mato, kad čia – kapinės. Lietuvių kapinės nepranyko. Jos gyvos. Jos yra ir dar bus.

*

Esu miško apsupty. Tamsu. Mūsų stovyklavietė įkurta už vos kelių dešimčių metrų nuo kapinių. Simona su Laimiu miega. Visi miega. O aš rašau. Guliu užsiklojusi miegmaišiu ir rašau.

Ir man nė kiek nebaisu.

*

Mes nesiprausę jau dvi paras. Neturime net kaip nusiplauti veidą ar rankas. Bet to ir nereikia.

Mes laimingi. Kaip keista. Juk civilizacijoje nė už ką sau neleistum nesiprausti dvi paras po 32 kilometrų žygio per spiginančią saulę. Ar svajoju apie dušą? Ne. Net nebuvo kilusi tokia mintis.

Sėdžiu visa purvina, drabužiai neskalbti dar ilgiau. Ir man gera. Man gera suprasti, kad iki tikrosios laimės iš tikrųjų reikia visiškai ne tų dalykų, kuriuos mes esame įpratę vadinti laime. Sotus skrandis ir patogus būstas? Ne. Laimė slypi visiškai ne tuose dalykuose, kuriuos buvome įpratę vertinti.

Žmogų laimingu daro visiškai kitokie dalykai. Ir jie yra čia. Tie dalykai yra tas stebuklas, kurį mes kuriame Sibire.

2017-07-25 Ramybė

Prabudau su šypsena veide. Jaučiu neapsakomą ramybę ir laimę. Nejaučiu nei rūpesčių, nei nuovargio. Nieko. Bet galva pilna minčių. Jų tiek, kad galima semti it vandenį iš upelio. Jos bėga, sruvena. Neįmanoma pasivyti.

*

Šiandien dalį grupės išlydėjome į 60 kilometrų žygį Katarbėjaus link. Atsisveikinimas buvo graudus. Nebuvo nė vieno, kurio tai nepaliestų. Visi užtilo, ramiai susirinko daiktus ir susėdo prie laužo. Tik po kiek laiko prasidėjo kalbos. Dvi paras patirsime skirtingus pojūčius ir nuovargius. Dvi paras nesidalinsime džiaugsmu ir skausmu. Tik dvi paras. Net dvi paras.

Nenoriu paleisti nė vieno, kuris išeina į žygį. Norisi, kad viską, ką galime patirti ir patirsime, mes patirtume kartu. Jie išėjo. Mes likome čia.

*

Trumpam grįžtu prie kryžių. Norėjau eiti viena, tačiau jau esame trise. Pilnas laukas erškėtrožių. Tik čia, tik kapinių teritorijoje. Kitose miško vietose jų nėra. Nusiskyniau vieną lapelį ir įsidėjau tarp paskutinių dienoraščio lapų. Perrišau trispalve, kad neiškristų.

*

Mūsų misijoje įvyko lūžis. Algotujaus kapinių sutvarkymas buvo toks emociškai stiprus. Dabar mes kitokie. Tai palietė mus. Ir visus skirtingai.

2017-07-25-26 Dvi dienos su puse komandos

Rytas Algotujaus kapinėse buvo tuštuma. Pusė mūsų komandos išėjo į žygį per taigą. Kita pusė iškeliavo tvarkyti kapinių. Nuo mūsų atsiskyrė Dovydas, Inesa, Agnė, Laimis, Liudas, Arnoldas,

Tomas ir Aurimas. Likome mes: aš, Nerijus, Simona, Birutė, Martynas, Saulius, Emilija ir Raminta. Kai jie išėjo, buvo beprotiškai liūdna. Likome aštuoniese. Prasidėjo mūsų dvi dienos su puse komandos.

*

Po kelių valandų laukimo išvykstame autobusiuku į Kamenką. Nežinome, kiek kilometrų važiuosime ir kiek laiko tai užtruks. Pravažiuodami paskutinį kartą pasidžiaugiame Algotujaus kapinėmis. Saulė jau aukštai ir ankstyvą rytą kryžius apgaubęs rūkas jau išsisklaidė. Keliaujame. Vieni iš karto taisosi miegoti, kiti dar stebi vaizdinius pro langą ir bando juos fiksuoti. Bent jau akimis. Pasiukiame Kamenką. Mes turime tik apytiksles nuorodas, kur ieškoti lietuvių kapinių, tad sustojame prie vietinių, pasitikslinti.

Vos išgirdę, kad esame iš Lietuvos ir ieškome lietuvių kapinių, vienas iš jų šoka į mūsų autobusiuką ir siūlosi nuvesti iki pat vietos, nes „patys nerasime“. Iš tikrųjų nebūtume radę. Praėję rusų kapines, kurios taip apžėlusios piktžolėmis, jog kartais reikia pakelti rankas į viršų, jei nenori nusidilginti. Perėję kapines pasukame dešiniau ir leidžiamės žemyn. Prieš mus atsiveria nuostabus vaizdas. Stovime ant beprotiškai stataus kalno šlaito. Prieš mūsų akis keli kauburėliai.

Bet vietinis nenustygsta. Praūžus uraganui visi mediniai kryžiai nugarmėjo žemyn ir jis tiesia rankas mums parodyti, ko iš tikrųjų atvykome ir kad dar galime tuos kryžius išsaugoti. Pabandau lipti ir slystu, tačiau įkvėpiu ir leidžiuos žemyn. Kaip nors.

*

Širdis plaka vis stipriau. Kertant medžius atsiveria nuostabi panorama. Neįtikėtina. Kokią neįtikėtiną vietą amžinam poilsiui atrado lietuviai. Šlamančios pušys ir ošianti upė – muzika sielai.

*

Ne viską misijoje matuojame sėkmėmis. Braidžiojimas po Salancy kapines nedavė jokios naudos. Kryžiaus, kuris čia stovėjo dar prieš dvylika metų, nebėra. Bet tas desperatiškas noras rasti. Išbraidžiojome visą pievą kapinių teritorijoje. Neradome. Galbūt vietiniai audros suniokotą

kryžių tiesiog išmetė? Braidžiojame po šiukšlyną. Kiekvieną žingsnį mintimis pamatuoju kelis kartus, tada nedrąsiai dedu koją ir bandau ją spausti vis labiau. Kiekvienas žingsnis virpina žingsnį. Bet kryžiaus nėra. Grįžtame į autobusiuką ir išvažiuojame. Tyloje.

*

Porogas. Kieme mojuojanti moteris pasitinka lyg seniai anūkus mačiusi močiutė. „Ko pirmiausia norėsite: pavalgyti ar nusiprausti pirtyje?“ Abu dalykai skamba kaip iš fantastikos srities. Griebiamė maistą. Nors visą laiką misijoje valgėme išties skaniai, ant stalo pamatyti agurkai nyksta akyse. Tiesiog paprasti agurkai. Ne saldainiai ir ne dešra. Agurkai. Mus Poroge priėmusi moteris – vietinė rusė. Jos sesuo jaunystėje buvo ištekėjusi už lietuvių. Jos kaime jaunystės laikais gyveno daug lietuvių. Vaikštome po kiemą ir dėliojamės daiktus. O ji. „Kai girdžiu jus kalbant lietuviškai, man verkia širdis. Jūs primenate man jaunystę.“

Močiutė mus apgobė didžiule meile ir išties jautėmės lyg seniai į kaimą grįžę anūkai: ant stalo garuojanti vakarienė, įkaitusi pirtis ir viename kambaryje ant žemės sukloti miegmaišiai mums atrodo kaip didžiausi karalių rūmai.

*

Rytas prasideda anksti. Susirenkame daiktus ir keliaujame tvarkyti Bogotyriaus kapinių. Iki kapinių – dešimt kilometrų, tačiau mums neleidžia eiti savo kojomis. Lipame į sunkvežimį ir gaudome vėją. Kalnai, duobės, miškas, balos. Kaip gera! Stovime įsikibę vienas į kitą ir krykštaujame kaip vaikai. Pasiekiamė Bogotyrių.

Kaimo čia jau nebėra, tik šieno kupetos ir platūs laukai. Gamta čia beprotiškai graži. Vienoje pusėje teka upė, už kurios matyti mėlynai dažyti nameliai. Už jų – uolienu sieną. Dar aukščiau – miškai. Kitoje pusėje – kalnai, gausiai apžėlę miškais. Tai taiga. Pavojinga, bet žavi.

*

Bogotyriaus kapinės nedidelės, tad vėl nė nenuoduokdami, kiek turime padaryti, imamės darbo. Kol vyrai pjauna didesnius medžius, imuosi krūmų. Kauburėliai čia aiškiai matyti. Pasilenkiu rauti ir tarp

žolių sužimba saldinių popierėliai. Kitoje vietoje ant kapo pasodintas serbento krūmas iki šiol neišvešėjo.

*

Einame vandens. Bogotyriuje šiuo metu tik viena sodyba, kurioje, šalia namo, stovi ir vagonėlis. Be ratų. Jame kažkas gyvena. Praeinant pro sodybą mus ima kviesti į kiemą išbėgusi moteris. „Ar vandens einate?“ – lyg ir nesunku buvo atspėti, ko eina du žmonės, rankose nešini tuščiais buteliais. Moteris pasiūlo mums piltis vandens iš jos bačkų ir ima klausinėti, ką mes čia veikiame. Kas mes tokie ji neklausia. „Lietuviai“, – nusišypso. Anksčiau čia gyveno kelios dešimtys lietuvių, tačiau, kai tik buvo galima grįžti namo, į Lietuvą, visi išvyko. Kaimas išnyko. Tuščios trobos buvo išardytos ir pervežtos į Parogą. Ten iki šiol stovi perrinktas lietuvių barakas. Dabar jame įkurta ligoninė.

Paklausus apie saldinių popierėlius ant lietuvių kapų moteris nusišypso. Tai jie, vietiniai, retkarčiais aplanko lietuvių kapus. Jie juos pažinojo.

*

Niekas neskaičiuoja jėgų, kai dirba kapinėse. Merginos ima į rankas pjūklus ir pjauna medžius. Neša tolyn. Prisideda prie kryžių darymo. Bet tai nėra sunku. „Kristina, turi pjūkliuką?“, – paklausia, o aš linkteliu galvą. „Nupjauk čia“, – išgirstu ir sustingstu.

Galiu išverti spiginančią saulę, nuovargį, žliaugiantį prakaitą, kai pjūkleliu tūkstantąjį kartą režiu augančiam medžiui į kamieną, kad šis nukristų, bet įlipti į kapo duobę ir iš ten nupjauti laibą medelį. Apsisukau ir nuėjau. Po kiek laiko grįžau, susikaupiau ir įlipau. Per kūną bėga šiurpuliai. Aš žinau, kad tai tiesiog duobė, kad palaikų joje nebėra. Bet... Smegenys siunčia signalą, kad tai tiesiog duobė, bet širdis neklauso.

*

Dešimties kilometrų žygis atgal į Porogą atrodo toks juokingas ir menkas atstumas. Atrodo, kad ne žygiuosime, o pasivaikščiosime. Grįžus namuose mūsų jau laukia. Vakarienė paruošta. Vartome

nuotraukų albumą. Senose, išblukusiose ir nuo laiko pageltusiose nuotraukose užfiksuoti vis dar alsuojantys jausmai. Tai emocijos, tai jaunystė.

2017-07-27 Susitikimas

Daugybė įspūdžių ir potyrių neužgožė ilgesio, kurį jautėme atsiskyrus pusei komandos.

Ir ta diena išaušo.

*

Atėjoma į kapines ir pradėjome dirbti: vieni kėlė kryžių, kiti ėmėsi rauti žoles ir doroti krūmus.

Kažkas dainuoja. Tyliai į ausis besibeldžianti daina sukėlė šypsena, bet aidas atėjo iš taip toli, kad buvo sunku pažinti balsus ir dainą. „Tai jie“, – tik daug vėliau kažkas atpažino dainuojančius ir visi pasileido bėgti. Mes vėl kartu.

*

Kelias tolimas o įspūdžių tiek daug, kad niekas negali sumerkti akių. Visų kuprinės sukrautos ant autobusiuko viršaus, o visi mes, visi šešiolika, šiaip ne taip sutilpome viduje. Pro pravertus langus pučia vėjas, plaukai plaikstosi aplink besišypsančius veidus. Keliaujame į Vesiolyj.

*

Trumpa stotelė miško viduryje. Nurodymas patogiai susikrauti daiktus ir apsiauti tuos batus, kurie galės dar bent kelias paras džiūti, skamba bauginančiai, bet mes vykdome Arnoldo nurodymus. Visi pasiruošę. Traukiame į žygį. Viena ranka įsikimbu į medį ir bandau išlaviruoti tarp praraja atrodančių gerokai patrešusių medžių. Nenoriu kristi žemyn į vandenį. Reikia kažkaip save išlaikyti. Viena kliūtis įveikta. Laukia kita. Kalnas. Lipame. Nežinome, kiek dar eisime ir kada pavyks surasti išnykusio kaimo kapines. Bet vos pasiekę kalno viršūnę nuščiūvame. Mes atėjome. Nuostabos jausmas nedingsta ir iš Arnoldo veido. Jis to nesitikėjo. Pagal planą, mes turėjome iš pradžių surasti lauką, kuriame anksčiau buvo Vesiolyj kaimas ir tik tada pradėti tyrinėti mišką – ieškoti kapinių.

*

Ant kalno viršūnės mus pasitinka nulūžusių medžių kupinos kapinės. Tvorelės pakrypusios, kai kurie kryžiai jau prigulė ant žemės, kai kurie jau lenkiasi žemyn. Darbo daug, tačiau visi akimirksniu susitaria, kas ką darys ir imasi darbo. Gurkšteliu vandens ir nusišypsau. Juk jei mes būtume pasiekę šias kapines misijos pradžioje, mus greičiausiai būtų apėmusi lengva panika. Kiek čia darbo! O dabar... Kai kurių pėdas jau „puošia“ pūslės, kiti nuo pervargimo šypsosi vis rečiau, bet supratę, kad jei ne mes, tai niekas kitas to nepadarys, sukaupiame visas jėgas ir imamės darbo.

2017-07-29 Kai kojos nebeneša

Keltis darosi vis sunkiau. Mes, virtuvės komanda, keliamės valanda anksčiau. Pirmais rytais pašokdavome nuo žadintuvo ir imdavom apsimiegojusiomis akimis ir nerangiomis rankomis ieškoti savo drabužių. Dabar viskas kitaip. Pabudus mintyse sužnabždu „dar truputį“ ir labai tikiuosi, kad to pačio noro kupini prabudo ir mano palapinės draugai.

Keliamės.

Naktį Arnoldas buvo išvažiavęs pirkti bilietų į Irkutską. Mes jo sulaukėme. Antrą nakties per mišką priartėjusios automobilio lempos apšvietė laukiančius. Mes jau žinome, kad mums pavyko gauti bilietus į traukinį, kiti dar ne. Jei būtų nepavykę, būtume vėl ruošęsi žygiui. Kuriame laužą, kaičiame vandenį ir einame žadinti. Šį rytą ne su puodų dangčiais ir ne palapinių stogelių papurtymais. „O tai buvo, o tai buvo vakarai vakarai. Kai žydėjo ir kvepėjo jazminai, jazminai. Aš nuskyniau žiedą baltą, jazminų, jazminų. Ir į plaukus tau įpyniau, tarp kasų tarp kasų“, – rytas prasidėjo su daina!

Stovėjome apsikabinę ir dainavome, o mano širdyje riedėjo ašaros. Mes grįžtame namo. Grįžtame į tą pasaulį, kurio aš visiškai nepasiilgau. Tai paskutinis rytas palapinėje, paskutinis rytas nežinios miške.

*

Dirbti sunku. Jau nebegaliu nešti tiek, kiek panešdavau anksčiau. Einu rinkti smulkesnių šakų. Pasilenkiu, surenku, kiek galiu, išsitiesiu ir nešu. Nusileidžiu žemyn į nuokalnę, išmetu ir vėl lipu į kalną. Vėl pasilenkiu, renku, atsitiesiu, nešu, lipu žemyn, tada aukštyn, tada vėl pasilenkiu. Nebegaliu.

Jaučiu, kaip su kiekvienu žingsniu viskas darosi vis sunkiau ir to nuovargio net nenuplauna upelio vanduo, kuriame daugybė šapelių. Priklaupiu ir pradėdau rankomis stumti šakas žemyn, į nuokalnę. Sustumiu krūvą, tada imu ir nešu. Lengvai svaigsta galva.

*

Mes tai padarėme. Vos pusantros dienos ir Vesiolyj kapinėse vėl šviečia saulė. Kaip gera jausti tuos geruosius šiurpuliukus, kuriuos patiriu kas kartą, kai pradėdame kalti vinukus, kai sustojame ir apsikabiname giedoti himną. Kai rankose kartu su draugais spaudžiu trispalvės kraštą. Mes tai padarėme. Mūsų misija baigta. Liko grįžti namo.

*

Aplink tuščia, tik retkarčiais pravažiuoja krovininiai traukiniai. Jų dardėjimas į bėgius režiasi taip giliai, jog nuo garso neįmanoma susišnekėti. Susiburiame traukinių stotyje. Nedidelėje patalpoje kelios kėdės. Susėdame. Vieni iš karto užmerkia akis, kiti dar kalba, traukia iš kuprinių sumuštinis ir juokais ima dainuoti. Traukinys atvažiavo. Klojame lovas ir einame miegoti. Laukia dvylika valandų dardančiame traukinyje.

2017-07-31 Kelionė namo

Nežinau, ar tai liūdesys, ar kas, bet žengiant į Maskvos traukinių stotį man buvo beprotiškai liūdna. Žengiau kartu su besišypsančiais draugais ir stengiausi rasti savyje jėgų nusišypoti. Nenoriu grįžti į savo pasaulį. Dar nenoriu grįžti į tą skubėjimo verpetą, kuriame viskas skaičiuojama minutėmis ir sekundėmis. Per šį laiką, per šias dvi savaites, supratau, kas yra žmogiškasis ryšys. Vėl supratau. Vėl supratau, kas yra tikrasis rūpestis, kaip paprasta pamilti visiškai nepažįstamus žmones. Kaip lengva visuose atrasti vien gerus dalykus neteisiant, nereikalaujant ir neprašant nieko atgal. Kaip lengva prisirišti. Kaip lengva neteisti. Širdis plaka iš jaudulio. Taip pat jaudinausi stovėdama prieš mūsų kryžius Algatujuje. Tas jaudulys... Tai ne nuovargis, ne baimė. Tai ne neigiamas jausmas. Tai stebuklas.

Mes padarėme stebuklą ir visas viltis bei svajones pavertėme kūnu.

Reikia visai nedaug, jei nori pakeisti pasaulį. Tik reikia pradėti nuo savęs.

Įkvėpti. Pamatyti. Pajusti. Daryti.

Noriu daugiau laiko savo artimiesiems. Noriu tiesiog eidama gatve niekur neskubėti, sustoti, įkvėpti oro ir nusišypsoti pasauliui, kuriame gyvenu.

Misija nesibaigė. Misija tęsis visą gyvenimą

*

Traukinys pajudėjo. Iki Vilniaus liko vos kelios valandos. Paskutinė naktis.

Kiek daug jausmų ir jaudulio, kurį norisi nusišypsoti.

*

Užsilipau ant aukštesnio gulto ir rašau. Žiūriu į juos. Į tuos žmones, kurie su manimi buvo dvi savaites. Kiekvieną iš jų galėčiau dabar pulti ir apsikabinti. Ir žinau, kad jie atsakytų tuo pačiu.

O juk prieš dvi savaites, sėdėdama traukinyje į Maskvą, jų nė nepažinojau.

Nepažįstami žmonės per šias savaites tapo mano šeima.

*

„Ne tu ateini pas Sibirą, tai Sibiras ateina pas tave“, – kažkas pasakė Tomui, išlydint mūsų komandą į Sibirą.

Tikrai taip.

*

Grįžtu į tuščius namus. Stotyje nesulauksiu šilto ir mylinčio glėbio.

Nežinau, ar kas nors manęs laukia.

*

Algatujus buvo tikras sukrėtimas.

Jis mums leido suprasti, kas mes, kas yra žmogiškumas, pagarba, koks yra pasaulis, kuriame gyvename.

Nežinau, ar šie jausmai neims ir neišgaruos vos pasiekus Lietuvos sieną.

*

Rašau dienoraštį ir vos tvardau širdyje riedančias ašaras.

Girdžiu žmonių kalbas ir krykštavimą.

Misija dar nesibaigė. O ar mes pasikeitėm?